

Перспективи подальшого дослідження полягають в розвитку стратегій та програм для збереження та розвитку української мови та культури. Аналіз ролі української мови та культури у формуванні національної ідентичності та патріотизму. Дослідження впливу української мови та культури на економіку країни та її конкурентоспроможність у світовому ринку. Дослідження міжнародного досвіду збереження та розвитку національної мови та культури із застосуванням його в українських умовах. Аналіз впливу глобалізації на збереження та розвиток української мови та культури.

Список використаних джерел

1. Закони України про забезпечення функціонування української мови як державної. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
2. Лизанчук В. Навічно кували кайдани: Факти, документи, коментарі про русифікацію в Україні. Львів: Ін-т народознавства НАН України, 1995. 415 с.
3. Національна культура та мова в Україні: зміни в громадській думці після року війни. URL: <https://dif.org.ua/article/natsionalna-kultura-ta-mova-v-ukraini-zmini-v-gromadskiy-dumtsi-pislya-roku-viyni>
4. Російська мова – російська зброя. URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2022/09/12/161789/>
5. Русифікація України. URL: <http://surl.li/bxhte>
6. Українська культура. URL: http://proukraine.net.ua/?page_id=587
7. Українська мова в культурному просторі держави. Протистояння триває. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayinska-mova-i-russkiy-mir/31349956.html>
8. Чому важливо розмовляти Українською мовою? URL: https://bookopt.com.ua/blog/ukrainian_language.html/

ЕКСПРЕСИВНО-ОЦІННА ЛЕКСИКА В МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ ВОЄННОГО ПЕРІОДУ (НА ПРИКЛАДІ ТЕКСТІВ ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛІВ)

Костусяк Наталія

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Луцьк

Постановка наукової проблеми та її значення. Медійний простір завжди був динамічним, відкритим до змін, здатним швидко реагувати на нові виклики. Журналістика початку ХХІ ст. зазнала значних змін, серед яких продукування текстів з акцентом не тільки на повідомлення про актуальні події, а й на психоемоційний і комунікативно-прагматичний виміри. Сучасну медіасферу вирізняє значне розширення її меж: нині читацька аудиторія може ознайомитися з новинним контентом як зі звичних упродовж тривалого часу друкованих газет і журналів, так і з електронних видань, інформаційних порталів, соціальних мереж та ін., що дає змогу стати ще й активним учасником комунікативного процесу. До пріоритетів масової комунікації належить демократичність, відкритість, тяжіння до невимушеного живого спілкування, на реалізацію чого спрямовані зміни в доборі мовних засобів, які почасти полишають береги

публіцистики й виявляють ознаки міжстильових зміщень. Зазначені модифікації значною мірою характерні для медіатекстів активної фази російсько-української війни.

Аналіз досліджень проблеми. Різновекторна інтерпретація специфіки подання новинної інформації в різних джерела та опис текстового медійного матеріалу, що за часовими вимірами й тематикою збігаються з повномасштабним військовим вторгненням росії в Україну, знайшли віддзеркалення в багатьох наукових напрацюваннях. Серед порушених проблем чільне місце посідають студії, присвячені дослідженню інформаційної діяльності телеграм-каналів [2], опису фальшивих наративів як засобів ведення гібридної війни, скерованих на здійснення психологічного впливу на читача [4], неологізмів [1], оцінної лексики, що виявляє ознаки «деестетизації і колоквіалізації мововираження, різкого виходу за межі комунікативно-етичних норм» [3, с. 180], інвективів, які реалізують комунікативно-прагматичну інтенцію образи [5] та ін. У контексті порушеної проблематики актуальним видається визначення функційно-стилістичних особливостей текстового матеріалу телеграм-каналів.

Мета і завдання. Мета – схарактеризувати мовновиражальні засоби в повідомленнях телеграм-каналів і з'ясувати їхній емоційно-оцінний, експресивний, комунікативно-прагматичний потенціал. Джерелом фактичного матеріалу обрано «Zelenskiy/Official» (майже 950 000 підписників) і «Times of Ukraine» (майже 300 000 підписників).

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Від часу повномасштабного вторгнення набули популярності віртуальні інформаційні джерела, особливо телеграм-канали, у яких оперативно інформують про події, що переважно відбуваються в Україні. Зазвичай подані в них повідомлення структурно однотипні: вони містять світлинку та невеликий коментар, хоч і мають низку відмінних ознак. Порівняльний аналіз уміщеного в каналах «Zelenskiy/Official» і «Times of Ukraine» контенту дає змогу визначити, що інформація першого пов'язана з діяльністю Президента України, його зустрічам зі світовими лідерами, військовими, які беруть участь в активних бойових діях, жителями деокупованих населених пунктів та ін., а використання виражальних засобів відповідає вимогам сучасної публіцистики. Водночас це не означає, що всі тексти стилістично нейтральні й позбавлені емоційно-оцінних маркерів. Наприклад, у ролі вторинних номінацій російських агресорів Президент використовує словосполучення *російські звірі*, *російське зло*, *ворог свободи*, що надають висловленням експресивності, проте не полишають меж літературної норми: *Відвідали Ягідне – звичайне невеличке село нашої Чернігівщини, яке **російські звірі** перетворили минулого року на один із найбільших світових прикладів знуцання з людей (Zelenskiy/Official, 04.04.2023); **Російське зло** впаде саме тут, в Україні, і більше не зможе піднятися (Zelenskiy/Official, 04.04.2023); **Ворог свободи** повинен програти швидко й надійно там, куди зайшов зі злочинною та неспровокованою агресивною війною (Zelenskiy/Official, 04.04.2023).*

Тексти «Times of Ukraine» охоплюють значно більше коло інформації. Повідомлення цього телеграм-каналу зазвичай написані з дотриманням канонів

української літературної мови, водночас вони почасти містять елементи, що сприяють експресивізації. На реалізацію вказаної мети скеровані лексеми, які зазнали змін у межах семантичної структури чи вжиті з переносним значенням: *Ексклюзивні подробиці про вибуховий ранок російських фашистів* («Times of Ukraine», 27.03.2023); *Атака окупантів на Бахмут захлинулася*, – британська розвідка («Times of Ukraine», 25.03.2023); *Гаазький ордер для путіна гірший за санкції, адже диктатор стає токсичним для власного оточення* («Times of Ukraine», 22.03.2023). У «Times of Ukraine» позалітературні елементи функціують фрагментарно, вони виконують спеціальну прагматичну роль, сприяють розкутості повідомлення: *За добу агресор гатив 178 разів з артилерії та РСЗВ, а також здійснив 5 авіаударів* («Times of Ukraine», 25.03.2023); *Окупанти почали евакуацію з Криму, – ГУР. Вони вивозять сім'ї та розпродають нерухомість. Напередодні по радіо попередили, що місцевим треба вишиватись* («Times of Ukraine», 24.03.2023).

Заслуговують на увагу тексти з кількома переносно вжитими лексемами, зокрема й тими, що зазнали семантичного оновлення. Вони надають висловленням сатиричного колориту, реалізують зневагу й водночас виражають сприйняття війни українцями: *«Орки вже за Бахмут заплатили величезну ціну. Роль м'ясорубки, він зіграв. Перемелена величезна кількість росіян. Тут почалася і закінчилася вся історія ПВК “Вагнер”, як військової сили», – екскомандир роти батальйону «Айдар» Євген Дикий для Radio NV* («Times of Ukraine», 02.04.2023). Іронічно-глузливу тональність реалізує уривок, у якому подано інформацію за зразком тексту, що супроводжує кінострічки: *«Гіркін і Ко» представляють фільм «Клуб рассерженого патриота». У ролях: «вершки» ДНР – «народний губернатор» Павло Губарев та ексміністр оборони Ігор Стрелков, пропагандист Максим Калашніков* (02.04.2023).

У телеграм-каналі «Times of Ukraine» натрапляємо на лексеми, які зазнали міжтематичних зміщень. Наприклад, номінацію *бан* зазвичай використовують у контекстах про позбавлення користувачів виконувати певні дії в межах інтернетних сайтів, видань, каналів та ін., проте в реченні *Візовий бан рф. Чехія продовжила заборону видачі віз росіянам та білорусам до 2024* («Times of Ukraine», 23.03.2023) обмеження стосуються в'їзду на територію іншої держави.

До лексичної системи української мови, зокрема й аналізованого телеграм-каналу, проникли новотвори з літерою *Z*, що попервах слугувала розпізнавальним знаком на ворожій техніці. Наприклад: *Z-пропагандист отримав орден Мужності від путіна по смертю* («Times of Ukraine», 03.04.2023) – ідеться про ліквідованого зрадника Владлена Татарського.

Задля передавання авторської інтенції в деяких текстах використано кримінальні жаргонізми, скеровані на зниження оцінної характеристики об'єкта повідомлення: *Небесні розборки. Перелякани росіяни підняли у повітря винищувач Су-35 для перехоплення* («Times of Ukraine», 21.03.2023); *Основні версії загибелі воєнкора Владлена Татарського: ... Це російські внутряки та «вітаннячко» Євгену Пригожину, який нібито мав бути присутнім на творчому вечорі*, – ISW (03.04.2023). У другому реченні елементом реалізації

пейоративного відтінку слугує оформлений за допомогою лапок й структурно ускладнений суфіксом *-ячк-* іменник *вітаннячко*.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, у телеграм-каналах «Zelenskiy/Official» і «Times of Ukraine» схема подання інформації, пов'язаної з повідомленнями про події активної фази російсько-української війни, однотипна: фото та невеликий за обсягом текстовий матеріал, у якому здебільшого дотримано канонів публіцистичного стилю. Водночас примітною є трансформація віртуального медійного простору, що доводить залучення оцінної лексики, скерованої не тільки на креативне інформування про певні факти, об'єкти та ін., а й на створення виразного стилістичного колориту. Зазначеній меті підпорядковані деякі тексти каналу «Times of Ukraine», що вирізняються ще й використанням слів, які зазнали змін у семантичній структурі, розмовних одиниць, жаргонізмів. Перспективою дослідження може слугувати мовний матеріал інших медійних джерел.

Список використаних джерел

1. Вусик Г. Л., Павлик Н. В. Неологізми як мовне відображення російсько-української війни 2022 року. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 23. Т. 1. С. 52–57.
2. Дацюк К. Інформаційна діяльність телеграм-каналів «Ukraine.now» і «Ukraine. now» (English) у контексті створення іміджу країни впродовж українсько-російської війни (2022). *Журналістика майбутнього: виклики, тенденції, перспективи розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 18–19 жовтня 2022 р.)*. Львів : Простір-М, 2022. С. 93–96.
3. Сюта Г. Тексти війни: ситуативно маркована аномативність і нові аспекти норми. *Матеріали II Міжнародної славистичної конференції, присвяченої пам'яті святих Кирила і Мефодія (Харків, 18 травня 2022 р.)* / за заг. ред. О. О. Маленко. Харків – Шумен : ХНПУ; ХІФТ, 2022. С. 179–187.
4. Konstankevych I., Kostusiak N., Shulska N., Stanislav O., Yelova T., Kauza I. Media Manipulation as a Tool of Information Warfare: Typology Signs, Language Markers, Fact Checking Methods. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2022. Vol. 12, Issue 2, Spec. Issue XXIX. P. 224–230. URL : http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120229/papers/A_39.pdf.
5. Mezhev O., Navalna M., Kostusiak N. Invective Vocabulary in Media Discourse at the Beginning of the 21st Century: A Psycholinguistic Aspect. *East European Journal of Psycholinguistics. Східноєвропейський журнал психолінгвістики*. 2020. Vol. 7. No. 1. P. 97–110.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМАТІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТРЕВЕЛ-ЖУРНАЛІСТИКИ ТА ЇЇ РОЗВИТОК В УМОВАХ ВІЙНИ

Костюк Анна

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Луцьк

Постановка наукової проблеми та її значення. Тревел-журналістика – малодосліджений особливий формат у журналістиці, спрямований на висвітлення інформації про подорожі у контексті географічного, культурного, історичного розмаїття конкретної місцевості.